

## **ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

У статті розглядаються проблеми внутрішнього контролю на підприємствах України та шляхи щодо його вирішення.

В статье рассматриваются проблемы внутреннего контроля на предприятиях Украины и пути к его решению.

The problem of internal control in the Ukraine and ways to address them are discussed in the article.

**Ключові слова:** внутрішній контроль, попередній контроль, поточний контроль, наступний контроль, контроль повноважень, контроль документального оформлення, контроль збереження

Для успішного функціонування підприємства, підвищення рівня рентабельності, збереження та збагачення його активів необхідний налагоджений механізм управління, найважливішим елементом якого є повсякденний внутрішній контроль. Однак на практиці виникає багато питань та проблем, які пов'язані не з відсутністю практичного досвіду. Як відомо, внутрішній контроль присутній на кожному підприємстві, але його ефективність забезпечується не завжди.

Метою статті є вивчення сутності внутрішнього контролю підприємства, визначення напрямів удосконалення внутрішнього контролю та підвищення його ефективності.

Завдання внутрішнього контролю можуть бути різними залежно від специфіки роботи підприємства, від особливостей його організаційної структури і від завдань, які ставить перед собою адміністрація в даний момент.

Проблемам розвитку внутрішнього контролю в Україні присвятили свої праці багато авторів, зокрема Л.Дікань, Н.Шульга [1], М.Корінька-Фастів [2] І.Гавришко [3], Н.Івануса [4] та інші. Але незважаючи на клопітку працю науковців, деякі проблеми залишаються недостатньо розкритими. А тому нашим основним завданням є дослідити стан внутрішнього контролю на підприємствах України, визначити основні проблеми розвитку внутрішнього контролю та надати пропозиції щодо підвищення його ефективності та вирішення існуючих проблем.

Проаналізувавши наукові статті і певні літературні джерела, ми побачили, що визначення внутрішнього контролю науковцями дається по-різному, але на нашу думку, найбільш повним є таке: внутрішній контроль – це система заходів, яка здійснюється на підприємстві з метою ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків по здійсненню господарських операцій.

Внутрішній контроль розподіляється на попередній, поточний і наступний.

Попередній контроль передує фінансово-господарській операції або процесу, діє до їх здійснення. Це дає можливість своєчасно усунути недоліки і запобігти недоцільним витратам.

Поточний контроль на підприємствах дозволяє своєчасно впливати на негативні операції з метою їх усунення. Практика свідчить, що на тих підприємствах, де налагоджені поточний внутрішньогосподарський контроль, інвентаризаційна діяльність забезпечується ощадливістю і збереження цінностей.

Наступний контроль здійснюється відповідно до Закону України "Про контрольно-ревізійну службу в Україні" шляхом проведення ревізій і тематичних перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств.

Для більш достатнього уявлення щодо внутрішнього контролю розглянемо його три функції: контроль повноважень, контроль документального оформлення, контроль збереження.

Контроль повноважень – це контроль, що забезпечує виконання лише тих операцій, які дійсно сприяють розвитку організації.

Контроль документального оформлення – контроль, що забезпечує відображення всіх дозволених операцій в облікових регістрах.

Контроль збереження – контроль, що сприяє тому, щоб прийняте до обліку майно не могло бути неправильно використане [1].

В сучасних умовах внутрішній контроль набуває дедалі більшого значення, адже виступає засобом поліпшення показників діяльності підприємств і організацій, їх подальшого розвитку та удосконалення.

Внутрішній контроль фіксує та відслідковує дотримання суб'єктами контролю вимог чинних законодавчих та нормативних актів щодо ефективності та цільового використання бюджетних або власних коштів, збереження майна; правомірності та ефективності використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, достовірності бухгалтерського обліку і звітності тощо [3].

Ефективно діюча система внутрішнього контролю не виникає випадково. На її формування впливає ряд неодмінних умов, серед складових яких є:

- ✓ якість управління, тобто здатність керівництва ефективно планувати та контролювати роботу;
- ✓ кваліфікація персоналу і його здатність чітко додержуватися посадових інструкцій;
- ✓ наявність трудових ресурсів (необхідна умова для поділу і ротації обов'язків);
- ✓ якість внутрішнього аудиту.

Серед основних таких недоліків найчастіше зустрічаються зловживання службовим становищем, невиконання або неякісне виконання службових обов'язків, неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності та економічності [4].

Основною причиною виникнення всіх проблем є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення.

Результати проведеного дослідження свідчать, що можливості контролю як

функції управління використовуються сьогодні недостатньо.

З точки зору постановки конкретних економічних проблем, які виникають на підприємствах, і започаткування реформ внутрішнього контролю в Україні особливе значення має розробка методики організації внутрішнього контролю:

- ✓ для підвищення рівня ефективності системи управління, забезпечення її гнучкості;
- ✓ для розробки оптимальної моделі внутрішнього контрольно-аудиторського процесу;
- ✓ для розробки оптимальної управлінської моделі;
- ✓ адаптації;
- ✓ розподілу посадових функцій посадових осіб [2].

На нашу думку, потрібно створити відділ внутрішнього аудиту. Створення такого відділу на підприємствах дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими підрозділами, а також надавати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи.

З метою посилення контролю особливу увагу необхідно приділити перевірці економічної ефективності і доцільності операцій підприємств.

Контроль поточної господарської діяльності повинен здійснюватись комплексно, тому цим повинні займатися спеціалісти, які знають економіку і технологію виробництва.

Керівники і спеціалісти структурних підрозділів підприємств іноді контролюють діяльність несистематично. Для усунення цих недоліків потрібно складати плани поточного контролю на підприємствах, щоб протягом кожного місяця систематично контролювати господарські операції та процеси. У них дуже важливо передбачати тематичні перевірки виконання прийнятих рішень та інші питання.

Для підвищення ефективності контролю необхідно не тільки забезпечувати його своєчасність але й повноту всіх операцій і процесів, а також розробити внутрішні стандарти контролю.

Таким чином, якщо зважити на подані вище пропозиції щодо впровадження внутрішнього контролю, можна досягнути динамічного розвитку підприємства, його економічного зростання.

#### **Список використаних джерел:**

1. Дікань Л.В., Шульга Н.В. Внутрішній контроль / Л.В.Дікань, Н.В.Шульга. – Х.: ХНЕУ, 2005. – 60 с.
2. Внутрішній контроль господарська діяльності підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Заред. к.е.н проф. М.Д. Корінька-Фастів. – Поліфаст, 2006. – 440 с.
3. Гавришко І.К. Вимоги до оцінки якості внутрішнього контролю // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №7. – С.56-62.
4. Івануса Н. Внутрішній контроль: сучасний стан і перспективи розвитку // Наука молода. – 2006. – №6. – С.156-158.